

MacDonald obišče Hoover-ja glede novega pakta?

London, 10. jun.—"The London Daily Herald," glasilo delavske stranke, ki bo zdaj tudi glasilo delavske vlade v Angliji, poroča danes, da je premijer Ramsey MacDonald pripravljen obiskati predsednika Hooverja v Washingtonu v svrhu nove pogodbe za redukcijo bojnih sil na morju ob prvi priložnosti. Po potrebo je le formalno povabilo iz Washingtona. MacDonaldov kabinet danes razpravlja o tej zadevi, toda o kakih zaključkih se ni poročilo.

Arthur Henderson, novi zunanji minister, je dejal: "Storili bomo vse, kar je v naši moči, da se poglobimo in ojačamo prijateljske stiki med dvema velikima angleško govorečima ljudstvom, Združenimi državami in Veliko Britanijo."

O nameravanem potovanju MacDonalda v Ameriko je včeraj poročal tudi londonski "Observer," ki je podčrtal, da je konferenca v Washingtonu gotova stvar in udeležil se je tudi premijer Kanade, MacKenzie King. MacDonald, Hoover in King sklenejo sporazum, da med Ameriko in Anglijo ne sme biti oboroževalne tekme na morju in da obe velesili porabita njuno mornariško moč samo za uveljavljanje Kelloggovega prelovnega pakta.

"Observer" tudi javlja, da je indirektno povabilo iz Washingtona najbrž že prišlo v London, ker drugače ne bi MacDonald s tako gotovostjo govoril o konferenci in novem paktu v svojih delavskih krogih.

"Herald" poroča dalje, da je MacDonald včeraj v konferenci z zunanjim ministrom Hendersonom naredil trden sklep glede bodočih angleško-ameriških odnosov in o sklepu se danes razpravlja na kabinetni seji. MacDonald je mnenja, da je v enem tednu osebnega razgovaranja mogoče več doseči kakor v enem letu z dopisovanjem, zato je konferenca potrebna; ker pa je prezidentu Hooverju težje priti v London kot premijerju v Washington, se je MacDonald odločil za obisk Amerike v najkrajšem času. To se lahko zgodi že prihodnji mesec.

Washington, D. C.—Vest iz Londona, da MacDonald poseti Hooverja, je naredila v nedeljo na oficijelne kroge vtis, da so iznenadeni. Prvi, ki je komentiral, je bil senator Borah, predsednik senatnega odbora zunanjih zadev. Borah je dejal, da je MacDonald dobrodošel in njegov obisk more roditi le dobre rezultate za trajni mir.

Madžari zahtevajo stare meje. Budapešta, 10. jun.—Več kot 15,000 ogrskih nacionalistov je včeraj demonstriralo v Budapešti proti trianonski pogodbi na dan devetletnice, ko je bila podpisana. Demonstrantje so sprejeli resolucijo, v kateri pravijo med drugim: "Pred devetimi leti je bila izrečena smrtna obsodba na Ogrsko. Niti kanibali bi ne mogli storiti kaj takega z nami kakor so naredili mi v Trianonu."

Velik požar. Oklahoma City, Okla., 10. jun.—V trgovskem delu mesta je včeraj nastal požar, ki je v kratkem času uničil več poslopij. Požar je zahteval eno človeško žrtev, petnajst oseb pa je bilo hudo obžganih. Škoda na uničenem imetju se čeni na en milijon dolarjev.

Halovo poročilo o tekstilni industriji

Poročilo večine je tako, kot se je pričakovalo, da bo.

Washington, D. C.—Senator Hale iz države Maine je priobčil poročilo večine senatnega tovarniškega odbora. Poročilo priporoča, da zvezna trgovska zbornica preišče razmere v tekstilni industriji. Senator Wheeler, avtor resolucije za preiskavo tekstilne industrije položi poročilo manjšine. Po izjavi voditelja večine podpira Hale predsednik Hoover, Wheelerja pa organizirano delavstvo.

Hale se igra za pridobitev časa. Da stavke na jugu prenehajo in mine navarost za stavke na severu v tekstilni industriji. Podpirajo ga senatorji Deneen, Goldsborough, Metcalf, Smith in Hatfield. Hale argumentira, da ima zvezna obrtna komisija pravico preiskati razmere, ki posegajo v neenak konkurenčni boj in da ima tarifna komisija pravico preiskavati mezde, delavske razmere in druge faktorje, ki ustvarjajo neenako konkurenco, da tako dobi podatke o dobrotah, ki jih imajo delavci od visokega zračnega tarifa.

Senator La Follette, predsednik tega senatnega odbora, je komentiral Halove argumente. Rekel je, da naj vodi preiskavo senatni osek, ker obe komisiji nimata legalne moči, in ker lahko doženeta le take fakte, ki jih tovarnarji ponudijo prostovoljno. Vsaka preiskava, ki jo uvedeta komisiji, se bo dolgo za vlečevala. Takojšnja preiskava in zaslišanje prič je pa namen resolucije.

Tudi senator Wheeler bo argumentiral, da komisiji nimata legalne pravice za uspešno preiskavo.

Stavka delavcev na žagi

Delavcem se je naprtalo več dela, ne da bi se jim povišal zaslužek.

La Grande, Ore.—Delavci na žagah so zastavkali. Ustanovili so organizacijo in se pridružili k Ameriški delavski federaciji. Kompanija je plačevala na dan po \$2.80 za osem ur dela. Zdal jim je na naprtala deset ur dnevnega dela, ne da bi povišala dnevnega zaslužka.

Precejšnje število žag je uvedlo devet in deseturni delavnik v državah Idaho in Oregon, in če se lesni delavci ne bodo organizirali, tedaj bodo še druga žagarska podjetja sledila njim.

240 Dunajčanov omedlelo vled vročine.

Dunaj, 10. jun.—Včeraj je bila na Dunaju velika parada ob priliki 30-letnice smrti skladatelja Johanna Straussa. Vročina je bila tako huda, da je 240 oseb omedlelo na ulicah. Okrog pol milijona ljudi je gledalo parado.

Mussolinijeva zračna flota v Rusiji.

Odessa, USSR, 10. jun.—Italijanska bojna zračna eskadra, obstoječa iz 35 letal, je včeraj dospela v Odso na svoji turisti. Floto vodi general Balbo. Tukajšnji sovjetski vojski in diplomatski uradniki so Italijane pozdravili in pogostili.

Železniške družbe se branijo davkov

Železniške družbe imajo pač dvojno mero: eno za plačevanje davka, drugo pa za preje-manje dohodkov.

Seattle, Wash.—Devet in dvajset okrajev v državi Washington bo izgubilo od \$8,000,000 do \$18,000,000 na davčnih dohodkih, ako ostane v veljavi odlok sodnika Ralph Kaufmana, da je davčna mera, kot jo je vzpostavila državna davčna komisija, previsoka in jo, zvezno najvišje sodišče ne ovirja.

Ta sodba se smatra za zmago železniških družb. Ampak razumni ljudje pravijo, ako najvišje sodišče prizna vrednost železnice kot v O'Fallonovi zadevi, tedaj bo obdavčenje še preniko. Železniške družbe seveda rade vidijo, da kadar je treba plačati davke, da je vrednost železnice nizka, kadar je pa treba vpoštevati vrednost železnice, do kakšnih dohodkov so železniške družbe opravile, je pa na mestu O'Fallonov slučaj.

Sodnik Kaufman je sodil, da pravo vrednost železnice reprezentirajo delnice in obveznice, ne pa reprodukcijski stroški.

Okrajni in državni pravdniki bodo argumentirali sklicevaje se na O'Fallonovo zadevo, kajti železniške družbe so želele v tej zadevi napraviti prevoznike čene na podlagi vrednosti, ki je preračunjena na reprodukcijskih stroških.

Trinajst Hrvatov aretiranih v Zagrebu

Apelirali so hoteli na kralja, naj vzpostavi civilno svobodo v Jugoslaviji.

Zagreb, 10. jun.—Dr. Politeo, predsednik organizacije hrvatskih odvjetnikov, in ducat drugih prominentnih hrvatskih advokatov je bilo včeraj aretiranih, ko so hoteli poslati kralju Aleksandru telegram z apelom, naj preneha z diktaturo in vzpostavi politično in civilno svobodo po vsej državi.

SE EN SKANDAL BIVŠEGA MORNARIŠKEGA TAJNIKA RAZKRINKAN.

V tem slučaju se gre za patente.

Washington, D. C.—Oljni škandal je bivšega mornariškega tajnika Edwin Denbyja poglajl iz mornariškega tajništva ob času predsednikovanja Coolidgea. Zdal je zopet odkrit nov škandal, ki dvigne prah, pa ne toliko, kot oljni škandal. Pred senatnim trgovskim odborom se je izvedlo dne 5. junija t. l., da je mornariški tajnik podaril Federal Telegraph kompaniji darilo. Priči sta bili mornariški komandant Harold Dodd, zvedenec za patente v mornariškem departmentu in solicitor Niegley ravno tistega departmента.

Razložila sta, kako je vlada leta 1918 plačala \$1,600,000 za osem postaj in 22 patentov, da se ne prodajo tujezemstvu. Leta 1921 je pa Denby vrnil vso to lastnino Federal Telegraph kompaniji razen pravice, da je vlada deležna uporabe patentov v tej deželi.

Prišli bodo argumenti, nastal bo vihar v čajnem kotličku, mogoče bo sledila preiskava, nato pa nastane mir v Bosni in zadeva pride v pozabiljnost.

Praska med Albanci in Jugoslovani.

Dunaj, 10. jun.—Več Jugoslovanskih žandarjev je bilo včeraj ranjenih, eden smrtno, v boju z albanskim gango, ki je prekorčila mejo pri Ipeku. Streljanje je trajalo več ur in končano so Albanci pobegnili nazaj v hribe.

VOLILNI IZID V ANGLIJI UDA-REC ZA VOJNO

Delavska zmaga se smatra za pljusko v obraz ignorančni reakciji.

Washington, D. C.—Zastopnik federaliziranega tiska je intervjuval senatorja Wheelerja, Norrisa in Boraha, kako sodijo o delavski zmagi v Veliki Britaniji. Vsi trije so bili zadovoljni z volilnim izidom, kajti reakcija v svetovni politiki in gospodarstvu je prejela hud udarec.

Senator Wheeler je menil, da mora delavska zmaga v Veliki Britaniji navdušiti vsakega napredno mislečega človeka, posebno zaradi tega, ker velebizniški interesi, njih podporniki in agentje popolnoma nadvladujejo naše bizniske, socialne in politične življenje.

Angleško ljudstvo ni prizadelo le udarce ignorančni reakciji v svoji lastni deželi, ampak udarec bo občutila ignorančna reakcija po vsem svetu. Gotovo bo sledilo potisnjenje militarizma nizdol in ta zmaga delavstva bo storila več za svetovni mir kot z lepimi frazami preštetih govornikov in njihovih političarjev in psevdodržavnikov, ki jih obdržavajo ob grobovih nepoznanih vojakov.

Te zadnje besede pomenijo strel, oddan na nasprotstva v govoru predsednika Hooverja na pokopališču Arlingtonu in militaristični govor Hooverjevega mornariškega tajnika Adamsa.

Norris je pa rekel, da je delavska stranka poleg te zmage pokazala v splošnem napredno tendenco volitev Velike Britanije. Obenem je zmaga obojda slabih dejanj konservativcev. Zmaga pomeni odklonitev nepravilne mirovne pogodbe v Versaillesu. Ta zmaga je odklonitev premogovih kraljev, ki niso hoteli plačati poštene meze rudarjem za prehranitev sebe in njih družin. Zmaga je dalje odklonitev krivičnega ravnanja z Rusijo. Zmaga je odklonitev militaristov, ki skušajo svojo ljudsko energijo vporabiti za zgradbo velike armade na suhem in močne mornarice na morju. Sploh je zmaga v smeri svetovnega mira.

Borah, ki je vesel, da MacDonald postane britanski ministri predsednik, je sredi kampanje objavil svoji vladi priznanje sovjetskih republik. Borah je menil, če bo posledica volilnega boja taka, da MacDonald postane ministri predsednik, tedaj to pomeni, da prideta razoboroženje in mir. V kratkem službovanju ni le pokazal izrednih zmognosti, da zna reševati probleme, ampak pokazal je tudi, da ima pogum in iskrenost. Neiskrenost glede oboroževanja se je razvila v znanost in zato naj pride na krmilo britske vlade človek globoke iskrenosti.

Teško je povedati tako daleč proč, kako važen je izid volitev v splošnem. Ampak upa se, da prihaja nova doba in svet ne bo več vladalo sovraštvo in želja po maščevanju svetovne vojne, ampak na svetu bodo zavladali principi, ki vladajo življenju.

Polica umorjen.

Chicago.—Polica Earl Leonard, star 32 let, je bil v nedeljo večer ustreljen v trenutku, ko je skušal poklicati pomoč in patrolni voz za skupino pet moških in štiri ženske, katere je aretiraj, ker so kršili prometno odredbo na križišču Lotus ave. in Madison st. Zenske in štiri moški so bili pozneje aretirani, voznik enega avta, ki je oddal usodni strel, pa je pobegnil. Njegovo ime je, kot se je izvedelo, Patrick Joyce, ki je bil že večkrat aretiran in v ječi radi raznih ropov in je znan kriminalni karakter.

Letalska nesreča.

Poughkeepsie, N. Y., 10. jun.—Ward Scindiver, poštni letalec, je bil včeraj ubit, dva potnika pa sta bila ranjena v koliziji dveh letal nad tujaknjim letališčem.

Zopet dva brutalna suhaška umora

Suhači so se poslužili gangetskih metod. — Pri žrtvah niso našli prepovedane pijače.

International Falls, Minn., 10. jun.—Forsiranje prohibicijskega zakona je v soboto zahtevalo nadaljni dve žrtvi. V obeh slučajih sta bila umorjena nekriiva vsakega prestopka.

Prva žrtev suhaških pobojnikov je bil Henry Virkula iz Big Forka, Minn., ki se je vračal s svojo ženo in dvema otrokoma v avtomobilu proti svojemu domu. Umor je bil izvršen ob 11:30 ponoči na cesti, ki je vodila po temnem gozdu, kakih petnajst milj južno od ameriške kanadske meje. Prohibični stražniki so čakali na avtomobil v zasadi in ko se je približal je zadonel klic: Stoj! Virkula je ubogal, ter stopil na zavore, toda v tistem hipu so se priletele šibke iz odžaganih puške, kakršne rabijo gangeti, in ga ubile. Prohibičniki so potem med jokom žene in otrok preiskali avto, toda našli niso nikakih opojnih pijač. V času, ko je bil izvršen napad, sta oba otroka ležala in spala na sedežih; ako bi bila sedela, bi bila pravgotovo ubita, kajti v avto je bilo izstreljenih nad trideset krogelj.

Prohibičnika, E. V. Servino in Emmett J. White, sta bila prijeta in pridržana za zaslišanje. Izpovedala sta, da je Lil njun namen s krogli preuknjati gumijaste obroke in tako ustaviti avto. Njuna izpoved pa ne odgovarja dejstvu, ker so bile vse krogle izstreljene v vrhovi del avta.

Davis Hulbut, državni pravdnik, je odredil preiskavo. Ljudstvo v okolici je zelo razburjeno radi tega umora in prejšnjih nasiljev, ki so jih izvršili prohibičniki pri lovu na tihotapec opojnih pijač na ameriški-kanadski meji.

Druga žrtev prohibicijskega nasilja je postal Bradley Jones iz Latonije, Ky., ki si je postavil šotor na bregu reke Miami. Skupina suhaških agentov je v soboto večer brez svarsila pričela streljati v stanovanje in ubila Jonesa. Pozneje se je izvedelo, da suhači niso imeli niti sodnijskega dovoljenja za preiskavo Jonesovega prebivališča. Tudi tukaj niso agentje našli prepovedane pijače. Pri napadu je sodelovalo 14 suhačev, ki so, ko so z avtomobili prišli blizu šotora, pričeli streljati brez vsake provokacije. Na zaslišanju so se izgovarjali in trdili, da je bil Jones v zvezi z butlegarskim sindrikatom v Cincinnatiju, O., kar se je pa pozneje izkazalo, da je bila trditev neresnična.

Kriza v Kolumbiji.

Bogota, Kolumbija, 10. jun.—Kolumbijska vlada je podala ostavko in policijski šef v Bogoti je resigniral vled silnega protesta državljanov, ko je bil župan Bogote odstavljen. Zadržno soboto je okrog 30,000 državljanov demonstriralo pred vladno palačo. Policija je hotel razbiti demonstracije in v konfliktu je bil neki dijak ubit. To je še bolj razpalilo ljudstvo, ki je včeraj ponovilo demonstracije.

Letalci iz Švedske v Ameriko morali na tla.

Reykjavik, Islandija, 10. jun.—Letalo "Sweden," ki je s tremi možmi včeraj poletelo iz Stockholma proti New Yorku, je moralo danes jutraj pristati na južnem obrežju Islandije valed nepriklj z motorjem. Vodja poleta je kapitan Albin Ahrenberg.

UČINEK DELAVSKE ZMAGE NA KANADČANE

Kanadčani niso pričakovali tako velikega števila glasov za delavsko stranko.

Montreal, Kan.—Izseljeniki, ki so prišli pred kratkem v Kanado iz Britanije so pričakovali popolno zmago delavske stranke. To je, da bo delavska stranka izvojevala večino mandatov v volilni bitki. Kanadčani, ki razumejo, kako počasni leze napredek v človeški družbi, niso bili tako optimistični. Ti so pričakovali veliko manj glasov, kot so jih prejeli kandidatje delavske stranke.

Kanadčani so pričakovali, da bodo ženske glasovale proti kandidatom delavske stranke, kajti ženske so navadno bolj konservativne kot moški. Ampak znamenja in fakti govore, da so ženske glasovale v ravnotako velikem razmerju za kandidatje delavske stranke kot moški.

Dasiravno delavska stranka ni izvojevala absolutne večine v Veliki Britaniji, je vseeno izid volilne bitke silno učinkoval na kanadske delavce in jih napolnil z novimi upi. Izid se smatra za velik korak v smeri socializma.

Quebeška skupina kanadske delavske stranke bo obdrževala svojo konvencijo dne 15. junija. Voditelji stranke delajo načrte, da se obrzi enotna fronta, kot je bila sprejeta na montrealški konferenci, ne glede na podeljenje v strokovni organizaciji.

Kapitalistična Kanada ne smatra britske volitve za zelo važen dogodek. Škoti več dni je dnevnik "Montreal Star" prinašal po cele strani komentarjev in novic. Vrh tega je bil brzjav obložen z novicami o izidu volitev v Britaniji, ki jih je Kanadska tiskovna služba delila med liste v deželi.

Te brzjavke so govorile, da se delavska stranka ne umika vprašanju: socializem mesto kapitalizma. O MacDonaldu so poročali, da je rekel: Delavska stranka se ne briga za delo krpanja najemnine v slabem sistemu kot delajo druge stranke, ampak ona se bavi s transformacijo kapitalizma v socializem. Delavska stranka je ene akcije. Ona zahteva moč, da položi temelje za nov socialni red in za takojšnjo od pomoč v potrebi.

Glavno glasilo delavske stranke, dnevnik Labor Herald je na predvečer volitev odprto izjavilo, da je delavska stranka sprejela vprašanje: socializem mesto kapitalizma.

RAZSODIŠČE ZA SPOR KANADSKIH ŽELEZNIŠKIH STROJEVOJDIJ.

Dokler razsodišče ne poda odloka, nista izpor ali stavka legaina.

Montreal, Kanada.—Spor glede delavnih razmer med kanadskimi narodnimi železničarji in železniškimi strojevodji se predloži razsodišču. Delavne razmere, radi katerih se vrši ta spor, so bile vzpostavljene že leta 1926. Razsodišče je imenoval minister dela Heenan, ki je bil nekoč železniški strojevodja.

Valed tega spora je prizadetih okoli štiri tisoč kanadskih železniških strojevodij. Dokler ni razsodišče podalo svojega odloka, toliko časa nista stavka in izpor legalna, dasiravno odlok razsodišča nikogar ne veže, da se ravna po njem.

Žrtve avtomobilov.

Chicago.—Pet oseb je bilo v nedeljo ubitih na čikaških ulicah v kolizijah z avtomobili, deset pa je bilo ranjenih. Število žrtv avtomobilov v okraju Cook je v tem letu do danes naraslo na 334.

Trockij prosi za obisk Anglije

Obrnil se je direktno na MacDonald.

London, 10. jun.—Lev Trockij, ki še samotari v Carigradu, je okorajšen vled zmage delavske stranke v Angliji brzjavno apeliral naravnost na MacDonalda, naj mu dovoli obisk Anglije iz "nujnih razlogov glede zdravja in znanstvenega dela v zvezi z njegovo najnovejšo knjigo."

Iz vladnih krogov še ni nobene poročila, da li bo Trockijeva prošnja uslišana ali ne.

Socialistični piknik

Ispadel je silajno. Čikaško delavstvo prešlo zmago v Angliji.

Chicago.—Običajni junjski piknik socialističnega delavstva v Chicago, ki se je vršil zadnjo nedeljo v Riverview parku, je bil letos zelo uspešen. Vreme je bilo idealno lepo, ne prevroče in ne hladno. Okrog 5000 delavcev je posetilo pikniške prostore in med temi je bilo več kot sto Slovencev obojega spola in z otroci vred. Že dolgo let se niso slovenski delavci tako dobro zabavali v tem parku kot zadnjo nedeljo.

Poleg proste zabave je bilo dosti zanimanja za vse točke programa: football in druge atletske igre, godbene komade in govore. Bila je obenem proslava velike delavske zmage v Angliji. Okoli lope, v kateri so bile knjige in časopisi na prodaj, so bili razstavljeni veliki plakati iz Anglije, ki jih je delavska stranka rabila v svoji volilni kampanji. Plakati v barvani sliki in kropki besedi so bili žive priče, kako sposobno znajo zaoddeli angleški delavci voditi boj do zmage.

Glavni govornik je bil župan Hoan iz Milwaukeeja, ki je bil predstavljen množici kot župan najbolj upravljanega mesta v Združenih državah. Hoan je dejal, da je pred kratkim obiskal osem dežel v Evropi in povsod je videl veliko delavsko gibanje. Kapitalizem je bankrotiral v Evropi in delavci vseh dežel bodo sledili zgledu angleških delavcev in prejalislej prevzeli vlade v svoje roke. To mora priti tudi v Ameriki. Čas je, da tudi čikaški delavci vstanejo in izkldajo čikaško mestno hišo, katere smrad je že tako velik, da je dosegel tudi Milwaukee.

Revolta uradnic v Belgradu proti dolgem krilom.

Belgrad, 10. jun.—Namestnik v tukajšnjih občinskih uradih ogorčeno protestirajo proti odloku belgradskega župana, ki je odredil, da ženske v službi morajo nositi dolga krila do členkov in opustiti kosmetiko. Dekleta pravijo v protestu, da le oni moške, ki zlovesče mislijo, vidijo nesposobnost v ženskih nogah, dočim je kosmetika v rabi po vsem civiliziranem svetu.

Rudarska unija izgubila čarter.

Indianapolis.—John L. Lewis, predsednik rudarske unije U. M. W. A., je odvzel čarter subdistriktu št. 9 v 12. distriktu (Illinois) radi neposlušnosti odborikov dotičnih unij. Prizadeti subdistrikt se nahaja v okraju Franklin in vključuje približno 12,000 rudarjev. Subdistriktna organizacija bo zdaj reorganizirana.

Protizidovski pogromi na Poljskem.

Varšava, 10. jun.—Policija je včeraj aretirala 37 poljskih šovinistov v Poznanju, kjer je velika množica napadla žide in razdejala več prodajalnic, rezidence in sinagoge. Več tisoč dijakov je sodelovalo pri pogromu.

Naročnina: Zedinjene države (laven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cetero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inosestvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s "Natom":

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepaju, n. pr. (May 31-1929) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

TEKSTILNA INDUSTRIJA.

Tekstilna industrija je postala v Ameriki strašilo, ki pomeni, da delavci, ki delajo v tej industriji, prejema-jo slabe mezde, delajo dolgotrajne delavne ure in v slabih delavskih razmerah. Za konsumente pa pomeni, da plačujejo tekstilno blago po pretirani ceni, ki ne odgo-varja vrednosti produkta.

Kako se je to zgodilo?

Tovarnarji so hoteli za vsako ceno konkurirati tuje-zemskim produktom. Uvedla se je zaščitna colnina, da bo tovarnarjem mogoče konkurirati tujezemskim produk-tom. Pod to colninsko zaščito se je industrija razvijala do današnje stopnje. V tem svojem razvoju je poka-zala, da se ne ozira na želje konzumentov in delavcev, ki delajo v nji. V takih razmerah se je ugnjezdila v in-dustriji velika potrata, združena s slabim vodstvom, kar je skupaj povzročilo velik boj v industriji. Dalje je ukle-nila delavske otroke v industrijsko sužnost.

Lawrence, Lowell, Patterson, New Bedford ostanejo pomniki v razvoju te industrije. Toda građe se novi pomniki tam doli na jugu, kamor se je zdaj prenesel se-dež te industrije iz Nove Anglije.

Tam se zdaj združuje kapital za izkoriščanje doma-čega belopoltnega in pohlevnega prebivalstva. Nič več ni treba hoditi agentom prek velike luže po delavce za garanje v tekstilni industriji, kajti na jugu je zdaj dosti ponižnih proletarcev, ki ponujajo svojo delavno moč na prodaj od tovarne do tovarne. Izkoriščanje je postalo tako neznosno in nesramno, da so se ti belopoltni doma-čini vpri. Dvignili so se proti dolgotrajnim delavnim uram, nizkim mezdám, proti nečloveškemu ravnanju in pasjim živlenskimi razmeram.

Velik boj se bje v državah Severna in Južna Karo-lina in Tennessee. Na tisoče teh krotkih belopoltnih de-lavcev je zastavkalo v Gastoniji, Elizabethtonu, Green-villu in drugih mestih. Tovarnarji so prosili za vojaško pomoč. Odposlana je bila milica, da čiti profite tekstil-nih tovarnarjev.

Toda vretena se ne sučejo in ne predejo iz bombaža preje, statve se ne gibljejo in tkajo preje v tekstilno bla-go, ako niso delavci pri strojih in jih obratujejo. Milica ne more producirati tekstilov.

Izgledi ob tem času so taki, da bo sila zopet zabranila organiziranje tekstilnih mezdnih sužnjev. Ampak s tem še ne bo konec boja v tekstilni industriji. Delavci lahko izgube eno ali dve bitki, toda poraziti trajno jih je ne-mogoče. Prišel bo čas, ko delavci zopet preidejo v ofen-zivo in pri ofenzivi porabijo izkušnje, ki jih imajo iz pre-teklih ofenziv. Želje tekstilnih delavcev bodo končno upošteevane, kajti želje so močnejše kot pa material.

Industrijski lakomniki morajo končno računati tudi z javnostjo, čeprav jih podpira večalimamj velemešno dnevno časopisje.

Tekstilni industrijalci se bodo morali naučiti, da ob-rambna colnina še ne pomeni prava do izkoriščanja, rav-notako jim ne daje imunitete pred vladnimi preiskava-mi. Taka preiskava je zdaj pred industrijo. Senator Wheeler je predlagal tako resolucijo in ta je bila odkaza-na tovarniškemu odseku, kateremu načeluje senator La Follette. Zasiłanja pred odsekom so bila končana in re-solucija bo predložena senatu.

Zastopniki privatnih interesov bodo nastopili proti resoluciji. Nič čudnega! Tudi danes še vedno velja, da veliko ljudi rajše tava v temi, ker so njih dela zločesta in ne samo ob svetopisemskih časih. Prijatelji resnice, svet-lobe in pravice bodo seveda podpirali resolucijo. Resolu-cija ne vsebuje nič strašnega za one, ki ljubijo resnico in se ne boje pravice.

Javnost bo vseeno izvedela razmere, ki so v tekstilni industriji, akoravno bodo na delu vse reakcionarne sile, da se ljudstvu prikrije resnica o razmerah v industriji. In sodba javnosti bo končno izrečena v prilog delavcem, ki garajo v tekstilni industriji in množe premoženja teks-tilnih baronov. Tega dejstva tudi ne odvrnejo milijoni tekstilnih tovarnarjev in napor njih podpornikov.

POROČILA GLAVNIH ODBORNIKOV

(Nadaljevanje.)

Popravek je potreben tudi pri ašesmentu za bolniško podpo-ro. Člani, ki so zavarovani za en dolar boln. podpore, plačujejo sedaj nekoliko več kot je potrebno, oni za tri dolarje pa precej premalo. Je lepo, da smo bratski in pomagamo članom v drugem skladu kadar je potrebno, toda če kateri sklad zmeraj izkazuje primanjkljaj in če je deficit vedno na stroške članov drugega skla-da, potem je nekaj nepravilnega v našem sistemu. To ni več ali-ka pravice in ne bratstva, temveč je prej zrcalo naših hib in ne-zmožnosti. In trpeti take nepravilnosti predolgo ni dobro.

Ce ohranimo sistem izplačevanja in vplačevanja kot tukaj priporočamo, potem se lahko sprejema nove člane tudi v tridolar-ski razred brez nevarnosti, in v jednoto se lahko sprejema tudi možke člane brez zavarovanja za bolniško podporo. Potem tudi ne bo nobene opravilne zahteve za ločitev skladov.

Odškodninski sklad.—Tudi v tem skladu je treba reforme. Iz tega sklada se izplačuje vse odškodnine, operacije in odpravnine, sedanjí dohodki pa nikakor niso zadostni za vsa ta izplačila. Poleg tega je pa tudi tukaj na mestu, da poskrbimo za rezerve. Zvišati je treba torej sorazmerno prispevke ali pa zni-žati plačila. In ker zvišanja ašesmenta nikdo rad ne vidi, je bolj priporočljivo, da znižamo obveznosti.

Upravi sklad.—Ta sklad je precej na boljšem odkar imamo posebni podsklad za konvencijo in za poslopje. Toda tudi tukaj je potreba za izboljšanje in popravke. Mnogo se sedaj izpla-čuje iz tega sklada, kar niso izpravno zadeve uprave. Konvenčni in stavbni sklad naj ostaneta še naprej, ustanovi se naj še sklad, iz katerega se bo črpalo za poučne, športne in vobče kampanjske potrebe, in ti skladi naj bodo ločeni od upravnega sklada. Vse to so potrebe, ki se jih ne moremo in ne smemo ogibati, ker so važne za bodočnost organizacije, zato je pa tudi umestno, da poskrbimo za nje potrebne dohodke in ne pišemo vsega na račun uprave.

Izredni sklad.—Ta sklad se nam je izkazal kot zelo potreben in interesi jednote zahtevajo, da ga ne le obdržimo, tem-več vemo in izboljšujemo. Velike koristi je za članstvo v nuj-nih potrebah, jednoti pa v dobro reklamo in pripomoček za pre-večenje suspenzacij. Poleg podpor, ki jih dajemo iz tega sklada članom z dolgotrajnimi boleznimi in ostarelim in onemoglim čla-nom, pomagamo še v nešteti drugih potrebah, ki so ravno tako nujne in za katere iz drugih skladov ne smemo jemati.

Toda dohodki, ki so določeni za ta sklad (po 2c od člana na mesec), so zdaleka premajhni, da bi zamogli ustreči vsem ute-me-ljenim prošnjam in naraščajočim potrebam. Čim stareja postaja jednota, tem več starih in onemoglim članov imamo, in ker za ostarele člane nimamo drugega preskrbljeno ter bodo ti skoraj gotovo tudi v bodoče odvisni od izrednega izklada, je priporočlj-i-vo, da prispeva vsak član po 5c, najmanj pa 4c na mesec v ta sklad.

Mladinski oddelek.—Člani v mladinskem oddelku so zavarovani samo za posmrtnino, zato imamo za ta oddelek sam-o posmrtninski sklad. Upravne stroške tega oddelka se odra-čunava od ašesmenta sproti in se prenese v redni upravni sklad. Mladinski sklad je najtrdnjeji in ne potrebuje finančne ojačitve, pač pa izboljšanja v zavarovanju. Gl. odbor pripravlja načrt, ki bo temu odpomogel ter ustvaril privlačnost za mlade člane, če bo načrt odobren po zavarovalnem komisariju. Mladinski oddelek je važen; že sedaj je naš najzanesljivejši in najboljši vir za pomno-ževanje članov v odraslem oddelku. Od mladinskega oddelka je zelo odvisna bodočnost jednote, zato mu je treba posvetiti kakor največ pozornosti.

Prosvetni oddelek.

SNPJ je zapisala v svojo ustavo takoj spočetka, da bo poleg materialne podpore dajala tudi duševno pomoč. Nje naloga je torej tudi pospeševanje izobrazbe in napredka. Radi prevelike raztresenosti naših rojakov po širni Ameriki pa ni bilo mogoče doseči vseh osebno in radi tega smo morali poseči po drugem sredstvu. Podučevanje in širjenje naših idej je bilo mogoče na tolike daljave le v pisani besedi in zato je bila potreba, da smo ustanovili svoj list in pozneje organizirali tudi prosvetni oddelek. Prvo smo ustanovili lastno glasilo kot mesečnik, ki se je sčasom razvil v tednik in pozneje v dnevnik, kasneje pa smo dodali še Mladinski list in Književno matico.

Prosveta je dnevnik in glasilo odraslih članov. Uradne stvari prinaša največ po sredah, kar pa često ne zadostuje in mo-ra prinašati društvene stvari včasih tudi druge dni. Za sredino tedaja plačujejo vsi člani in naročniki, za druge pa samo naročniki na dnevnik. Naročnikov na dnevnik je pa žal premalo in to je vzrok, da se ne izplačuje. Drugače je pa dnevnik za jednoto do-bra reklama in velike vrednosti. Vseled ustavljenega priseljevanja in radi izumiranja starejših članov pa ni pričakovati, da bomo za-mogli slovenski dnevnik trajno obdržati in treba je računati na reduciranje in da sčasom mora priti popolno ukinitje dnevnika.

Kot rečeno, nam je dnevnik koristen in zato je priporočljivo, da ostane kot je vsaj še za eno konvečno dobo, in naj se mu po-maga finančno iz čistega dobička tiskarne. Sredina izdaja naj bo še znanprej uradna in pisana v slovenskem in angleškem jezi-ku, in kadar se nabere preveč gradiva za osem strani, naj se po-veča, kolikor potrebno. Dnevniku se lahko tudi zmanjša stroške in podaljša življenje na ta način, da se ga zmanjša za eno kolono.

Posebne glasila samo v angleškem jeziku ne priporočam. Večina starišev in otrok čita slovensko in angleško in je zado-voljna, da jim Prosveta nudi oboje ter tako pomaga, da se članstvo lahko v obeh jezikih izpopolnjuje. Separatno glasilo bi logično povpspevalo separatizem in organizaciji in niti najmanj ne more-mo pričakovati, da bi kaj pripomoglo do boljšega razumevanja ali zblževanja med mladimi in starimi člani. Sploh za samo an-gleško glasilo ni potrebe in zahteva zanj sedaj še ni dovolj močna. To zaenkrat ni važen problem in konvencija lahko gre brez skrbi preko tega vprašanja.

Mladinski list je bil ustanovljen kot pomožno gla-silo namenjeno mladini. Izhaja mesečno v obliki magazina in pi-san je v slovenskem in angleškem jeziku. Dobiva ga vsaka dru-žina, ki ima otroke včlanjene v jednoti, in do časa kar izhaja v povečani in izboljšani obliki, je zelo priljubljen pri otrocih in sta-riših.

M. L. se vzdržuje s prispevki iz mladinskega oddelka, in ker vrši dobro agitacijo in propagira naše ideje uspešno med mladi-no, nam je koristen ter ga je treba obdržati in po mogočnosti še izboljševati. Moje priporočilo je, da M. L. počasi uvaja več lepo-slovnega in drugega potrebnega štiva za odrasle člane in da se tako pomalem pripravlja za važno izobraževalno mislijo, ki jo bo skoraj gotovo moral prevzeti, da ustrezemo članom, ko ne bo-mo mogli več izdajati dnevnika.

Književna matica ima služiti kot nadaljni pripo-moček za naše prosvetno delo. Odebrila je to ustanovo še sedma redna konvencija, toda ideja se finančno ni nikdar dobro obnesla, kot se je pričakovalo ob ustanovitvi, to pa največ radi novih pri-seljenjskih zakonov, ki skoraj popolnoma onemogočajo priseljeva-nje našega naroda in dotok čitateljev in odjemalcev za naše knji-ge. Zadržne čase se ni izdalo več nobene večje nove knjige, ker ni dovolj odjemalcev za tako robo in se zato ne izplača.

(Dalje prihodnjik.)

GLASOVI IZ NASELDIN

Dve zmagi.

Chicago, Ill. — Čikaških de-lavskih razmer ne bom opisoval, pač pa omenil le toliko, da je na tisoče delavcev ob jutranjih urah pred vrati velikih tovar-n, posebno pri Western Electric kompaniji. V tej tovarni sedaj dela nad 40 tisoč ljudi, moški in ženske. Tam izdelujejo razne električne naprave, največ posla pa imajo že nad leto dni z apa-rati za govoreče filme, katere pošiljajo širom Amerike kino-gledališčem. Govoreče filme ljud-stvo menda povsod zahteva, pa jih uvajajo tudi že mala kino-gledališča.

Veseli me, ko čitam o tako ve-liki zmagi angleškega delavstva pri zadnjih splošnih volitvah. Zmaga je bila res sijajna, ki je nase opozorila vse ostali svet. Ali se bo ameriško delavstvo kaj naučilo od svojih bratov v Angliji? Morda, ampak ameri-ško delavstvo je počasno, zraven tega pa je tukaj industrijski si-stem drugačen od angleškega oz. evropskega. Tukaj je vse fordizirano, kar preprečuje or-ganiziranje delavstva. V Evro-pi tega še ni, morda pa tudi tam pride, vključ temu pa je tam delavstvo bolj zavedno in do-stopno organizacijam.

Velika delavska zmaga na An-gleškem, pa velika zmaga na-predne struje na konvenciji naše velike jednote. Ti dve zmagi lahko navdušita nas slovenske delavce, da se še z večjim vse-ljem oprimejo našega dela ter da širimo naše ideje med naše delovno ljudstvo v Ameriki. Zmaga, končna zmaga pride vse-lej na tisti strani, kjer je iskrenost in poštenost, kajti edino odprt in pošten boj je lahko us-pešen. Zahrbnost, nasprotova-nje iz zavisti in sovraštva ter škodoželjnosti in spletarije ne morejo nikomur prinesiti zaže-ljene zmage. Le odprt boj po poštenosti sta prava pogoja napre-dku vselej in povsod. Le potom teh se pride, če ne takoj, pa po-lagoma, k uspešnemu cilju.

Na deveti redni konvenciji SNPJ je zmagala napredna stru-ja, napredni element, ki je po-šteno gradil in delal za jednoto že minoga leta. To je jasno. Re-zultat lahko razveseli vsakogar, ki je iskren pa pošten, ki ni se-bičnež ali kronični kikir, ki na-sprotuje dobremu delu.

V temu je doba piknikov. Pro-šlo nedeljo sem bil na sociali-stičnem pikniku v Riverview parku. Običan je bil zelo do-bro. Udeležilo se ga je par tisoč delavcev in delavk. Na progra-mu D. Hoan je bil glavni go-vornik. Povedal je mnogo dobre-ga in koristnega.

Poročevalec.

Pozdrav in zahvala.

New York, N. Y. — Pred od-hodom v staro domovino s par-nikom Berengaria, pozdravljam vse moje prijatelje in moje so-sestre od društva št. 600 SNPJ ter jim želim mnogo napredka ter uspeha. Pozdrav in hvala družinam, ki so mi priledele od-hodno zabavo, ter vsem, ki so se udeležili piknika dne 26. maja, ki so: družina Grandel, Zakšek, Glavač in Terezija Glavač, dru-žina Fiket, Zalar, Gračnar, Po-žar, Frank Korel, ki je proizva-jal vesele komade za ples; hvala Markunovim za naklonjenost in prstor, na katerem smo se tako izvrstno zabavali.

Končno pošiljam pozdrave vsem tistim, ki so me spremlili na kolodvor in mi s tem izkazali prijateljstvo.

Mary Dstvenšek, članica dr. št. 600 SNPJ.

Seja društva št. 322.

Chisholm, Minn. — Nazna-njam članicam društva "L.Bija" št. 322 SNPJ, da se vrši redna seja dne 13. junija ob 7:30 zve-čer v Community buildingu. Ka-akor vam je že znano, zapro v po-letnem času za tri mesece do-tično dvorano, valed česar ne moremo obdržati sej ob nede-ljah.

Uljudno pozivam vse članice na sejo. Udeležite se v kar naj-večjem številu. Razmotrivati imamo o važnih zadevah. Zato vas prosim, da upoštevate to obvestilo.

Sestrski pozdrav!
Mary Smoltz, tajnica.

Ivan Mohak:

OPAZOVANJA

Zabava iz Rima.

Papež Pij in papež Mussolini sta podpisala pakt, da bosta od-slej skupaj vozila. S tem sta naredila svetu precej zabave.

Ko je bil pakt podpisan, sta se oba papeža spomnila, da sta na nekaj pozabila. Italijanska cesta je preozka, da bi oba vo-zova kotalila drug poleg druge-ga. Vprašanje je nastalo, kate-ri voz pojde spredaj.

S tem je prišla šele prava za-bava.

Vatikanski papež vztraja, da je voz cerkve vedno prvi, fašis-tovski papež pa dokazuje, da je voz države prvi. Cerkev je prva, pravi prvi papež. Ne, država je prva, pravi drugi papež. Ker sta oba papeža nezmotljiva, imata oba — prav.

Stvar je v resnici zelo zabav-na.

Papeža se še nista zedinila glede prvenstva, kdo bo prvi. Pred par tedni je papež Musso-lini dejal v zbornici, da je cer-kev zato še živa, ker se je pra-vočasno preselila iz svojega rojstnega kraja Palestine na Rim. Ko se je cerkev priselila na paganski Rim, je postala močna in začela se je razširati; Zabave je torej dosti. Ah, prej ni mogla nikamor, in če bi zabave je na koše!

O ZADRUŽNIŠTVU

Govor preda. A. Kristjana na zadružnem kongresu v Ljubljani 5. maja 1929.

Zmeda, ki so jo ustvarili poli-tično-partizanski vpilvi z ozirom na zadružništvo, je stalna. Po 6. januarju so sicer partizanstvo prepovedali, ali njegovi strahovi so še vedno delavni.

Svobodno zadružarstvo je bilo in je ideal — vaško vmešavanje državne kuratelje je odklanjati.

V Jugoslaviji je svobodno za-družarstvo organizirano v za-družnih zvezah, ki so se ustvari-le po potrebi iz miljejev, v kate-rih so njihove zadruge živele. Ker je politika odredila ameri-smo imeli n. pr. v Sloveniji toli-ko zvez kolikor političnih ameri-

(Zadružna zveza v Ljubljani: bišve SLS, Celjska zadružna zveza — demokratije, Zveza slo-venskih zadrug — sprva demo-kratje, potem kmetijske, Zveza gospodarskih zadrug — delavci in kmetije socialisti, Revizijska zveza — bivši šušterščijanci; štev. agrarno, oz. zemljorad-na Hrvatskem; Srednjanji savez hrvatskih seljaških zadruga — Hrvatsko gospodarsko društvo kao Srednjanja zadruga, Zadrug-na saveza, Savez srpskih zadrug-ga; v Bosni: Hrvatski savez, Srpski savez in celo — Musli-manski savez. Isto je v Dalma-ciji. V Vojevodini se je ustanovi-la šele zadnje čase Agraria (Nemci), te dni pa Zveza slova-ških zadrug Jugoslavije in zo-pet nov Srpski savez iz Srbake-ga beogradskega saveza izsto-pilskih zadrug — vse tri v No-vem Sadu).

Srbija je že pred 30 leti na-pravila pogreško — da je dala z zakonom monopol Glavnemu savezu srpskih zemljoradniških zadruga v Beogradu, zato niso uspehi bili takšni kot bi bili, če bi se smele zadruge svobodno razvijati.

Kri ni voda. In nobena prisil-jena stvar ni priljubljena. Med nazori in nazori je razli-ka.

Kmečko in obrtno zadrugar-stvo je bilo glavno kreditno, ki je dominantno. Delavsko pa je v glavnem konzumno.

Dvoje glavnih razlik je že tu. Eni polagajo važnost na štede-nje denarja in posojevanje po zmerni obrestni meri. (Ker ima-jo odvisni denar in pa možnost, dobro ga plasirati.) — Drugi pa trpe valed draginje živil in živ-ljenjskih potrebščin in hočejo s skupnim nakupom priti do ce-nejših živil. Tu konzumenti, tu potrošači — tam hranilci in po-sojilojemalci. Tu jasno opre-deljen cilj, priti do cenejših in nepokvarjenih živil. Tam: de-nar zbirati in denar posojati.

Teh dvoje razlik je bistvenih. Potem se povdajata nekako razredno stališče: zemljoradni-ko zadrugarstvo (Glavni savez srpskih zemljoradniških zadruga), nabaviljačke zadruge držav-nih nameščenic — k temu je še

Zdi se, kot bi bil nekje namen: da se onemogoči razvoj onemu zadružništvu, ki je zasnovano na edino zdravem načelu rochdal-skih tkalcev.

Kot rdeča nit se vijejo zato-sikane državnih oblasti: svobod-ne konzumne zadruge se silijo, da postanejo članice trgovskih gremijev, da so včlanjene v tr-nih nameščenic — k temu je še

(Dalje na 2. strani)

